

kerti sármány, kövi rigó és hantmadár. *Merops apiaster* az egész hegységben szórányosan megtalálható. A villányi téglagyárnál kis, kb. 6—7 párból álló telepét találtuk. (SCHMIDT EGON)

Fészkelési rendellenességek. 1959. szeptember 27-én Harkány gyógyfürdő parkjában a tengelicek (*Carduelis carduelis*) még etették kirepült fiókáikat. Ugyanitt szeptember 18-án a molnárfecskék (*Delichon urbica*) fiókái még egyik fészekben benn voltak. 1959. április 16-án Mecseknádasd határában a betonút mellett *Artemisia nigra* tő tövében a búbos pacsirta 4-es fészekalját gyűjtöttem, ugyanebben a fészekben május 1-én 5 mezei pacsirta (*Alauda arvensis*) tojást találtam. 1959. április 16-án Apátvarasd határában betonút mellett a barázdabillegető (*Motacilla alba*) fészékében egy tojást találtam, április 20-án a fészekalj 5-re egészült ki és ekkor begyűjtöttem. Meglepetésemre április 22-én ugyanebben a fészekben egy újabb tojás volt. Az új tojás ismeretes a nyaktekeresnél stb. Hosszú tapasztalatom során kevés esetben fordult elő, még pedig a következő fajoknál: *Aquila pomarina*, *Sylvia atricapilla*, *Saxicola torquata*. 1961. május 25-én Pécsvárad határában gyümölcsös kertben almafán 2 m. magasságban töviszúró gébics (*Lanius collurio*) fészket találtam, 6 tojással és egy frissen kelt fiókéval. 29-én csak 4 tojás volt a fészekben és egy kitollasodott mezei veréb (*Passer montanus*) fióka.

Agárdi Ede

Faunisztikai adatok a szombathelyi múzeum elpusztult madárgyűjteményéből.

A Szombathelyen felállított Vas megyei Múzeum természetrajzi osztályát CHERNEL ISTVÁN alapította 1908-ban. Kezdetől fogva, éveken át ő volt az öre s mint ilyen, egy nagyobb termet teljesen betöltő 17 tárolóban, biológiai csoportok szerint rendezve mutatta be a megye majdnem teljes madárvilágát. Időt, fáradságot és anyagi áldozatot nem sajnálva, sokszor családtagjaival együtt dolgozott a múzeumban. Unokaöccsétől, MANNBERG ARVED dr-tól tudjuk — aki annakidején szintén közreműködött a munkálatoknál — hogy CHERNEL mily nagy örömmel és határtalan lelkesedéssel tevékenykedett a gyűjteménynek modern múzeológiai szempontok szerinti felállítása érdekében.

A kitömött madarak, természetes környezetüknek megfelelően, következő csoportok szerint voltak kiállítva: I. Sziklás erdőrézlet. II. Tórézlet. III. Mocsárrézlet. IV. Legkárosabb madaraink. V. Téli kép. VI. Leghasznosabb madaraink. VII. Síkság és mezőrézlet. VIII. Fenyveseink lakói. IX. Vizeink ritka téli vendégei. X. Parlagi madarak. XI. Átvonuló vizi madarak. XII. Ritka ragadozók. XIII. Legritkább fészkelőink és tuskés bokraink lakói. XIV. Átvonuló mocsári madarak. XV. Sziklák és falak lakói. XVI. Erdőségeink ritkább fészkelői és átvonuló vendégei. Végül a XVII. tárlóban a fészek- és tojásgyűjteményt helyezte el. Különösen szép volt a havas téli táj, valamint sással, nádassal szegélyezett tórézlet szinte teljes elevésséggel ható madárcsoportjai.

CHERNEL ISTVÁN a múzeumnak ajándékozta sok ritka madarát: hasonlóan támogatta azt MOLNÁR LAJOS is. CHERNEL 1912 óta a gyűjtemény kezelésében tartósan gátolva volt, majd 1914-től 1923-ig, az első világháború okozta szénkéneghiány miatt, a felállított madarak egy része tönkrement. CHERNEL ISTVÁN halála után MOLNÁR LAJOS jött a múzeum segítségére és a hiányokat saját maga által gyűjtött és kitömött vasi példányokkal pótolta.

A több mint 300 darabból álló értékes gyűjtemény legnagyobb része — több ritkasággal együtt — a második világháborús események folytán megsemmisült, közöttük a *Pipilo erythrophthalmus* egyetlen hazai példánya is.

Néhány adat a múzeum korábbi madárgyűjteményéből: *Turdus pilaris* albino Vasszecsény, 1924. január 25. (VARGA és STRANSZKY), *Turdus torquatus alpestris* ♂ Nagyszentmihály 1887. november 26. (CHERNEL I.), *Monticola saxatilis* ♂ Csák 1894. május 6. (CHERNEL I.), *Cinclus cinclus* ♂ Kőszeg 1908. február 27. (CHERNEL I.), *Motacilla flava thunbergi* ♂ Tömörd, 1899. május 7. (CHERNEL I.), *Tichodroma muraria* ♂ Németújvár (MOLNÁR L.), *Plectrophenax nivalis* ♂ Molnászecsőd 1905. február 12. (MOLNÁR L.), *Carduelis flammea holboelli* ♂ Kőszeg 1893. november 28. (CHERNEL I.), ugyanaz ♂ Kőszeg 1894. január 3. (CHERNEL I.), *Carduelis flammea cabaret* ♂ Kőszeg, 1893. november 13. (CHERNEL I.), *Pipilo erythrophthalmus* ♂ Molnászecsőd 1928. január 17. (MOLNÁR L.), *Lanius senator* ♂ Tömörd 1894. június 22. fészkével (CHERNEL

I.), ugyanaz ♂ Molnaszecsőd 1907. május 11. (MOLNÁR L.), *Nucifraga caryocatactes* ♂ Bozsok 1907. szeptember 25. (CHERNEL I.), *Corvus cornix* × *corone* Kőszeg 1904. március 14. (CHERNEL I.), *Corvus corone* ♂ Kőszeg 1904. június 15. (CHERNEL I.), *Corvus corax* ♂ Kukmér 1907. december 28. (MOLNÁR L.), *Merops apiaster* ♂ Hidashollós 1907. április 21. (MOLNÁR L.), *Strix uralensis* Kőszeg, 1907. január 14. (CHERNEL I.), *Otus scops* Döröske 1906. április 11. (MOLNÁR L.), *Chlidonias leucopterus* ♂ Molnaszecsőd 1907. május 9. (MOLNÁR L.), *Sterna albifrons* Molnaszecsőd 1907. május 13. (MOLNÁR L.), *Larus minutus* Kőszeg 1910. május (CHERNEL I.), *Numenius phaeopus* ♂ Molnaszecsőd 1907. október 7. (MOLNÁR L.), *Burhinus oedienemus* Szombathely 1901. április 1. (CHERNEL I.), *Otis tetrax* ♂ Kemeneshőgyész 1904. május 19. (MOLNÁR L.), *Tetrastes bonasia* Csák 1903. szeptember 17. (CHERNEL I.), *Lyrurus tetrix* ♂ Borostyánkő 1906. május (DR. ALMÁSSY Gy.), *Tetrao urogallus* ♂ Alhó 1890 (GAÁR F.), ugyanaz ♂ Vágod 1903. december 11. (CHERNEL I.), *Falco peregrinus* ♂ Molnaszecsőd 1906. június 1. (MOLNÁR L.), *Falco cherrug* ♂ Vasvár 1886. október 1. (CHERNEL I.), *Falco naumanni* ♂ Tömörd 1908. július 1. (CHERNEL I.), *Hieracĕus pennatus* ♂ Döröske 1906. X. 3. (MOLNÁR L.), *Aquila heliaca* ♂ Döröske 1906. március 30. (MOLNÁR L.), *Turdus pilaris* Magyarországon talált első fészke és 6 tojása.

Csaba József

Ornithological data from North-Hungary — Előfordulási és fészkelési adatok az Északi Hegyvidékről. A Hegyalja legnagyobb gyurgyalag- (*Merops apiaster*) telepét 1959-ben találtam meg Abaújszántó határában. 8 m mélységet is helyenként meghaladó, 4—6 m széles csapadékgyűjtő árok középső szakaszán (kb. 50 m-es szakaszon) 134 fészeknyílást számoltunk meg, melyek közül azonban csak 83-ban költött a gyurgyalag. Az árok mindkét oldalán teljesen egyező agyagos szerkezetű, ennek ellenére a fészkek csak a kelet felé néző partoldalban helyezkedtek el. Tokaj és Bodrogkeresztur határában szintén igen népes a gyurgyalag-telep, ahol gyakran két oldalt egyenesen lefaragják az agyagpartokat, és így alig 70—80 cm széles „oszlopok” keletkeznek, amik nem alkalmasak arra, hogy a gyurgyalag a rendszeren 120—130 cm hosszú egyenes járatait megépítse benne. Ezekben a helyeken a gyurgyalagok először a bejárattól kb. 40—45 fokos szögben felfelé haladó 50—60 cm-es járatot fúrtak és csak azután egy 40—50 cm-es vízszintes folyosót. A gyurgyalagok szívesen települnek a folyók meredek partoldalaiban is. Mire a fészkeképítés elérkezik, a „zöldár” is véget szokott érni. 1960-ban azonban a nyár a szokottnál csapadékosabb volt és július utolsó napjaiban az árvíz a fiókkák kelése idején lepte meg a gyurgyalag telepet és így a hernádparti szaporulat az árvíz áldozatává vált. Hasonló, bár nem ilyen nagy méretű volt a pusztulás a Tisza és a Szamos partján is Zemplén és Szabolcs-Szatmár-megyékben, ahol a szaporulatnak a fele pusztult el. Az abaújszántói telepet 1960-ban természetesen nem érintette ez a pusztulás. Itt közel 300 lakott fészket találtam. (RADVÁNYI OTTÓ)

A holló (*Corvus corax*) úgy látszik, állandó jelleggel megtelepült a Bükkben. Ennek oka a sok nagyvaddög. Egy párnak a mozgását állandóan figyeltem, vonulásuk irányát és idejét följegyeztem. A rendszeres reggeli nyugat-keleti s délutáni kelet-nyugati mozgás azt sejteti, hogy a Hortobágyra járnak le hálólhelyükről, a Köpüsi szikláról ilyenkor táplálék után. Az észak-déli mozgás pedig a Bükk fennsíkán fekvő dögöt sejtet. Április 20. a Köpüsi sziklán megállapítottam fészkelésüket. Május 3. a budapesti Állatkert ebből a fészkekből 3 fiókat kiszedetett. 1960-ban a Csengőslápán még egy pár költött, fiókat repített. Április 18. Létárstető 1 db; április 28. Garadna végállomás 2 db; május 27. Miskole, 4 db; október 15. Ómassa 4 db; november 6. Tógazdaság 1 db (VÁSÁRHELYI ISTVÁN)

A fenyőszajkó (*Nucifraga caryocatactes*) késő tavaszi előfordulásáról a Sátorhegy-ségben SCHMIDT (Aquila, LXII—LXVIII. p. 227—228 & 256) beszámolt. 1960. június 25-én nekem is alkalman nyílt a madarat Újhuta feletti öreg fenyvesben megfigyelni. Értesülésem szerint 1960. májusában Úveghuta közelében egy példányt lőttek (a preparált madár ismeretlen helyre került). Több erdész egybehangzó véleménye szerint 1960-ban két helyen is fészkel a környéken. (SZEPESVÁRI LÁSZLÓ)

1960. április 11-én hajnalban az Aggteleki-tó mellett a karrosodott mézsköves hegyoldalon két hantmadarat pillantottam meg. Bár eléggé óvatosan viselkedtek, mégis látesövemen át tisztán ki tudtam venni teljesen fehér testűtől elütő fekete

szárnyukat s az ugyancsak fekete vastag szemsávot és farokvéget. A madár *Oenanthe hispanica melanoleuca* (GÜLD) *aurita*-typusa volt (SCHÄFER LAJOS)

Ornithological data from East-Hungary — Előfordulási és fészkelési adatok a Tiszán-túlról.

1960. IV. 22-én a biharugrai halastavakon egy kiszínezett kis kárókatonát (*Phalacrocorax pygmeus*) lőttem, melyet Intézetünk gyűjteménye számára megszereztem (DR. PÁTKAI IMRE).

1961. III. 23-án a Hortobágyon, a hármastóban kanalasgém *Platalea leucorodia*) csapatot (104 példányt) figyeltünk meg és 50—60 fészket is találtunk. Érdekes, hogy a nádat teljesen levágták és a gémtelep mellett is csak arasznyi nádtorzsák voltak, a kanalas gémek mégis fészkelésre szánták magukat. V. 18-án újra felkerestük a telepet. A fiókák már kacsanagságúak voltak, számukat 200-ra becsültem. SZABÓ SÁNDOR vadórtól hallottam, hogy 1962-ben a kanalasok három hullámban érkeztek s az első csapatban 38 madár volt. Amikor beköszöntött a rendkívüli márciusi utótél, ez a csapat — kettő kivételével — elpusztult. A másik két hullámban érkezők azonban megtelepedtek és a múlt évhez képest lényegesen nem csökkent az állomány. A fészkek számát 50—60-ra becsültem. SZABÓ SÁNDOR megolvasta a fészkeket s 1961-ben 56-ot, 1962-ben 45-öt számlált. — 1962. V. 31-én, a Debrecen—Füzesabony közötti országút mentén, több száz holdas szikes legelőn 10 székicsért (*Glareola pratincola*) számoltam meg. Páronként együtt tartva oszlottak meg a legelőn. A közelben egy pár nagyföldi (*Limosa limosa*) is fészkelte. A székicsérek egy fészkealját (két fiókéval) is megtaláltam. (DR. SÓVÁGÓ MIHÁLY)

1952. V. 2-én egy iskolás gyerek megvétele ajánlott egy „túzok” tojást, amelyet a cserebökényi pusztán levő néhány holdas tó partján, a nádas szélén a földön talált. Látva, hogy a tojás biztosan nem a túzoké, hanem a daru (*Grus grus*) tojása, a lelőhelyre vezettettem magam, azonban a mintegy 2 négyzetméternyi letaposott fűvön és sok fehéres ürüleken kívül mást nem találtam. A nádaszt átkutatva semmi nyomát nem leltem esetleges fészkelési próbálkozásnak, tehát egy eltojott darutojásról van szó. A tojás kiürítve tiszta volt, mérete 94×58 mm. Ottani öreg juhászok elmondták, hogy ezekben a napokban 5 nagy, szürkegémyszerű madár szállt be a nádasba esténként. A tojás jelenleg a gyűjteményemben van. (DR. OCSOVSKY LÁSZLÓ)

1961. április 7-én, a Székkutastól mintegy 7 km-re DNY-ra fekvő Fehértó szikes földnyelvén egy magányos csigaforgató (*Haematopus ostralegus*) figyeltem meg. Kiszínezett, valószínűleg öreg példány volt, mivel rozsdás árnyalatokat nem tudtam rajta felfedezni. (PÉCZELY PÉTER)

1960. VI. 4-én, Nagyér község közelében, egy pár gyurgyalag (*Merops apiaster*) fészkelte egy vályogvető falában. Július vége felé a fiókák már az odú nyílásában, VIII. 7-én pedig már a környék fái üldögéltek. A gondos őrzés folytán 5 fióka repült ki, a hatodik maradványait a földön találtam. VIII. 10-én láttam őket utoljára, de már akkor 15-en voltak, tehát jövevények is csatlakoztak hozzájuk. (MILE DÁNIEL)

How Wild-Geese drink at frozen waters — Hogyan isznak a vadludak befagyott vizeknél. 1962. januárjában érdekes jelenségre bukkantam libavadászatom alkalmával; mivel hogy a Balaton, valamint a mellékvizek befagytak, a ludak nem találtak ivóhelyet. A mezőt, ahol a vadludak legeltek, egy kis patakoska szeli át, melyet 13—15 cm-es jégtakaró borított. Itt vettem észre, hogy a ludak a jeget szabályosan kifúrták a part mentén és oda jártak inni, amit a sok guanó is bizonyított.

Bogdán László

Whimbrel exhausted by leeches — Lónadály kis pólingon. Pusztaszeren 1960 április 3-án egy betegnek látszó, nehézkesen repülő kis pólingot (*Numenius phaeopus*) lőttem. A madár szárnytövéén egy arasznyi hosszú és vérrel teleszívódott lónadályt (*Haemopsis sanguisuga*) találtam, amely annak ellenére sem engedte el áldozatát, hogy a sörétek egy része őt is megebezte.

Dr. Pátkai Imra

Quails mislaid belated eggs — A fűrjek kései tojásszórása. 1959. szept. 5-én Topolyától 4 km-re ÉK irányba 6 fűrjet (*Coturnix coturnix*) lőttem. (5 ♀ 1 ♂ volt).

Mind az öt tojóban felboncoláskor igen nagy tojásokat találtam. Néhány napon belül mind az öt megtojt volna. Ugyanazon a helyen, ahol ezeket a fürjeket lőttem, találtam egy frissen elszórt fürjtojást. Az előző és utána való napokban lőtt ♀ fürjekben nem találtam tojást. A lőtt fürjek abban különböztek a többiektől, hogy nagyon soványak voltak. Szerintem már vonuló példányok voltak, melyeknek valamilyen okból kifolyólag nem sikerült az első fészkelésük, a másodikkal pedig már elkéstek.

Említésre méltó még, hogy az 1959-es évben sokkal több fürj mutatkozott, mint az előző négy évben (ez csak Topolya környékére vonatkozik). Topolya környékén minden évben igen sok fürj van, de csak a fentebb jelzett helyen (4 km ÉK-re). Hogy miért éppen azon a kis területen van sok, azt még a mai napig sem sikerült kikutatnom. Ezen a helyen mindig található tömegesen fürj, másfelé járhat a vadász napokig anélkül, hogy látna néhányat. Ugyanezen a helyen minden évben található néhány (3—7) telelő példány is. Sikeres áttelelésről, erről a helyről még nincs tudomásom. Ellenben 1956 telén Topolya kellős közepén sikerült 3 fürjet átteleltetnem egy gazos gazdasági udvarban. A téli hónapokban, havazáskor gondosan etettem őket. Március elején hóolvadáskor többé már nem találtam őket.

íjj. Fernbach János

Spotted Flycatcher's nesting-sites — A szürke légykapó fészkelése. Tapasztalatom szerint a szürke légykapó (*Muscicapa striata*) rendszeresen a fák apró sarjhajtásai között alacsonyan 2—2,5 m magasságban fészkel, ahogyan ezt 1935-ben Dunaszekescső határában egyik szigeten, 1939-ben a Baja melletti Pandúrszigeten találtam. Harkányban a strandfürdő bejárata mellett egy juharfán már magasabban, kb. 4—4,5 m magasságban volt a fészkek. A rendes fészkeléstől elütően a következő eseteket figyeltem meg: 1) Kisgeresdi erdőn 1938. május 26. Gödör oldalban, tuskó szélén 5 tojás; 2) Pécsvárad: házunk udvarára néző falára felfuttatott vadszőlő indáján többször fészkel; 3) Pécsvárad, 1949: kertre néző fal eresze alá kihelyezett virágcserep tetején fészkel, melybe *Tradescantia*-t ültettek. A virágcserep a talajtól 1,9 m magasan volt és alatta állandóan jártak a házbeliek. A virág elszáradt, de a légykapó eredményesen felnevelte fiait; 4) Püspökszenterzsébet, 1930. május: hasonló körülmények között virágcserepre akart megtelepedni, melybe szintén lefelé lógó *Tradescantia* volt ültetve. A madár ráült az élő virág tetejére, forgolódott, igyekezett a fészkek számára mélyedést csinálni. Azonban nem került fészkelésre sor; 5) Berkesd, 1914: lakóház udvarra néző falára kiakasztott és szegen lógó fonálhajtó rámpára rakta fészket madarunk, melyet a szél is mozgatott. A fiókák mégis kirepültek; 6) Pécsvárad, 1960. június 7.: kis szellőző ablak nyílásában a fészkek 4 tojással; 7) Püspökszenterzsébet, 1925: hivatalom nyitott folyosóján fecskék megtelepítésére kis deszkát szegezünk fel. A fecskepár már építeni kezdett, de alig volt a fészkek ujjnyi magas, amikor azt a fecskék elhagyták. Következő évben ezt foglalták el a szürkelégykapók és eredményesen költöttek is; 8) Zalacsány, 1960. június 2.: sertésól padlásán heverő félig eltört tejeskőcsögben 4 tojás; 9) Püspökszenterzsébet, 1931. június 10.: eresz alá kihelyezett mesterséges odu tetején kísérelte meg a költést. 5 tojás volt már a fészkekben, de a rákövetkező napon csak 2 eltört tojást találtam; 10) Pécsvárad, 1961. június 10.: a piactéren a vadgesztenyefán 2,5 m magasban tengelic (*Carduelis carduelis*) fészkeben 4 tojásán ült a légykapó. Ebből a fészkekből ez év május 20-án 5-ös tengelic fészkekaljat gyűjtöttem be a pécsi múzeum részére.

Agárdi Ede

Schwartzstirn-Würger als Wirt vom Kuckuck — Kakukk kis őrgébics fészkeben. 1959-ben Magyarországon új kakukk-gazdát találtam: a kis őrgébicset (*Lanius minor*). Magyarországról eddig a kis őrgébicsnek ez a szerepe ismeretlen volt, ami két okból is különös: először is a kakukk szívesen elősködik a gébics fészkeben. Németország sok részében pl. a tövisszűrő gébics közismerten a fő kakukk-gazda, s így kézenfekvő, hogy Magyarországon is gébicssekkel költeti tojásait. Másodszor pedig megfigyeléseim szerint a kis őrgébics Magyarország egyes részeiben, mint a Duna—Tisza közén Kecskemét és Dunaföldvár között vagy Pusztaszer és Szeged környékén rendkívül gyakori madár, és így szinte kínálkozik a kakkuknak. 1959. V. 24-én Dinnyés határában egyik szőlőben egyedül álló diófa csúcsán találtam meg a kis őrgébics fészket

4 tojással. Az anyamadár ült rajtuk. V. 27-én 6 tojásból állott a fészkealj, ahogyan várni lehetett. Gondosabb megtekintés után az egyik tojás eltért a többitől, amikor még alaposabban megnéztem azt, kakukk tojást ismertem fel benne. Ez a tojás tompafényű volt, a többi pedig fénytelen. Mindenesetre a tojás színezet jól alkalmazkodott a gébicséhez. Első látásra fel sem lehetett volna ismerni. Meghatározásomat MÁTÉ LÁSZLÓ és SZABÓ LÁSZLÓ urak is szívesek voltak ellenőrizni. A tojások méretei: $22,6 \times 17,7$ mm; 0,24 g; $22,9 \times 18,2$ mm, 0,24 g; $23,3 \times 18,4$ mm, 0,25 g; $23,2 \times 18,4$ mm, 0,26 g; $22,8 \times 17,3$ mm, 23 g; a kakukk tojásé: $21,6 \times 16,8$ mm, 0,21 g.

Dr. Wolfgang Makatsch (Bautzen)

Tawny Owls gathered by hare-wailing — Macskaboly gyülekezés nyúlsírásra. 1959. januárjában Bányahegyen róka-lesre ültem ki a magaslesre. Szokásom szerint pipával nyúlsírást utánoztam. Időközben a havazás is megindult. A hangra a környező szálas erdőből macskabaglyok (*Strix aluco*) jöttek be csakhamar. Nem sokára 16 példány ostromolta a magaslest. Nagyon éhesek lehettek, mert előző éjjel is havazott és az egerek elbújtak. A baglyok majd leverték a kalapomat és hol egyik, hol másik fél m-re ült le a magasles korlátjára. Mászor is gyakran jöttek macskabaglyok egércincogásra, de sohasem ilyen tömegesen. Héját többször lőttem így, nyest is bejött. 1959. tavaszán kerecsensólyom vágott rám teljes pontossággal, pedig legalább 300 m-re volt, amikor magasan körözve megláttam és hívni kezdtem.

Szomjas László

Data on the nesting oecologie of the Chiff-chaff — Adatok a csilp-csalp füzike fészkelési ökológiájához. Az alábbiakban néhány szakíró és madármegfigyelő adatait kívánom ismertetni a csilp-csalp füzike (*Phylloscopus collybita*) fészkeinek elhelyezkedésére vonatkozóan. LOVASSY szerint e faj a földön fészkel. CHERNEL és HORVÁTH emellett már megjegyzi azt is, hogy néha csekély magasságban, a föld felett is találhatjuk fészket. Lássunk ezeken kívül még néhány idevágó megfigyelést is. SZABÓ L. V. 4 fészket talált avarba süllyesztve, egyet pedig csenevész galagonya alsó gallyai és a környező gaz közé építve. MÁTÉ 3 fészkekre a talajon bukkant, WARGA viszont a legtöbb fészket egy-két arasznyira a föld felett találta. A PÁTKAI és CSIBA által talált 2+1 fészkek szintén nem érintette a talajt. GÁRDONYI egy fészkekre 60 cm, JANISCH egy másikra 30—35 cm, GYÖRÝ pedig kb. 40 cm magasan bukkant. De talált GÁRDONYI 5 cm magasan, valamint erdei földút bevágásában, sűrű gyökerek között is egy-egy fészket. Amint tehát ezekből az adatokból kitűnik, elég szép számú megfigyelés tanúskodik amellett, hogy a csilp-csalp füzike szívesen épít fészket a talajszint felett. Befejezésül a külföldi adatok közül kettőt. NIETHAMMER szerint ez a faj inkább a talaj felett, mint azon fészkel, WITHERBY szerint pedig a földtől kissé magasabban építi fészket úgy, hogy az csak kivételesen érinti a talajt. Remélhetőleg madármegfigyelőink eddigi és a jövőben gyűjtött tapasztalatai hazai vonatkozásban határozottabban megvilágítják ezt a kérdést.

Györi Jenő

Great Tit's early nesting-attempt — Széncinege korai fészkelési kísérlete. 1961. február elején tahi házunk falán elhelyezett B mintájú deszkaodúba széncinekék fészkeanyagot kezdtek hordani, a fészket meg is építették és nyolc tojást tojtak — a tojásokat azonban nem keltették ki, bár a hidegen kívül semmi sem zavarta őket. Ugyanez a széncinkepár áprilisban ismét fészkelte ugyanitt, de csak 6 tojást keltett; ugyancsak szabályosan fészkeltek júniusban is (9 tojás), ugyanebben az odúban.

Urbán Sándor

Bullfinches eating oak-galls — Gubacsevő süvöltők. A budakeszi erdő egyik tölgyesében 1959. októberében süvöltőket (*Pyrrhula pyrrhula*) gyűrtünk. A hajnali mozgás idején feltűnően népes, 20—30 főnyi csapatokat figyeltem meg. Az egyik kőrissel elegyes tölgy állományban mintegy 4—500 példányra becsültem számukat. 9 óra tájban a hálók környékén mindinkább lanyhult a süvöltő-járás, viszont egyre többen gyülekeztek a szomszédos erdőrézben és ott is főleg a lehullott levelek között

keresgéltek. Közeledésemre csak méterekkel repültek előbbre. A talajt sűrűn borító gubacsokat morzsolták. Ezeket az apró, 3—5 mm átmérőjű, finom szőrökkel fedett gubacsokat a *Neuroterus nimismalis* gubacsda-rázs okozza.

Pátkai Imre

Yellow Bunting with deformed bill — Torzcsőrű citromsármány. 1961. július 26-án Nagykovácsi határában abnormisan elváltozott csőrű citromsármányt (*Emberiza citrinella*) fogtam. A madár (ad. ♂) felső csőrkvája töben jobbfelé elhajlott s egy félszavarodással olyképpen helyezkedett el, hogy az alsó káva majd két-harmadrésze általa fedetlen maradt. Az elváltozás szerintem embrionális eredetű és nem postembri-

43. ábra. *Torzcsőrű citromsármány*

Figure 43. *Yellow Bunting with deformed bill*

(Photo: Dr. M. Ország)

nálisan, sérülés vagy egyéb okok folytán jött létre. A madár vedlésben volt és színezetét tekintve legalább egy éves, tehát fenn tudta tartani magát annak ellenére, hogy deformálódott csőre számára a táplálkozást igen nehézé tette. Hogy azonban ez mégsem lehetett teljesen kielégítő, azt csökkent kondíciója bizonyította. A július 26-án és augusztus 2-án fenti helyen fogott 28 citromsármány súlyadatait egybevetve átlagosan 30,05 grammot kaptam (max. 32,29 gramm, min. 27,04 gramm), ugyanekkor a kérdéses madár mindössze 26,82 grammot nyomott.

Schmidt Egon

Long-tailed Tit feeding snails — Csigát etető őszapó. 1962. május 16-án Budakeszin, egy valószínűleg emberek által kifosztott őszapó (*Aegithalos caudatus*) fészek alatt elhullva fekvő két kb. 5—6 napos fiókat felboncolva, az egyikben hernyómaradványok mellett csigaházat találtam, mely AGÓCSY PÁL szíves meghatározása alapján *Oxychilus glaber*-nek bizonyult. A csigatányér keresztmetszete a legszűkebb ponton mérve 5,8 mm volt.

Schmidt Egon

The assertion of parental and selfpreservational instincts observed at damaged nests of the Penduline Tit — A függő cinege fészekkárosodásánál észlelt ivadékgondozási és létfenntartási ösztön megnyilvánulása. Közismert a függő cinege erősen fejlett ivadékgondozási ösztöne. Bizalmas madár, az ember közelségét jól tűri. Költése idején fészkelési helyétől nagyobb távolságra vitt fészkeiben is folytatja fiókái gondozását. Kézben tartott fészkekre fiókáinak csipogására kézre repülve etet.

Költés után vizsgálati célokra begyűjtött fészkekben gyakran találtam bezápult tojásokat és már kitollasodott mumifikált fiókákat. A megviselt fészkekben talált pusztulás okát azzal magyaráztam, hogy a szülők elpusztultak.

1961 tavaszán észleltem, hogy egy pár a már teljesen elkészített fészke közvetlen közelében új fészket épít és azt foglalja el. E jelenség okát kutatva magyarázatot találtam a madár viselkedésére. A tartós tavaszi esőzések eláztatták a fészket. A fészkek folyosórésze átázva összelapult s az azon való közlekedést lehetetlenné tette. Ez adott magyarázatot egyes fészkekben talált pusztulás okára. Magyarázatot adott arra is, miért találtam egyes fészkeken a folyosó feletti részen kerek nyílásokat. Ezek

a fészkek üresek voltak. Magyarázatot csak abban lehet találni, hogy bővízű záporok idején a szülőmadarak a fészkekben szorultak, menekülésük útja el volt zárva. Életfenntartási ösztöne a madarat „falbontás”-ra kényszerítette. A nyíláson át a madár ivadékgondozását tovább folytatta. Azokon a fészkeken, ahol pusztulást észleltem, nyílás nem volt készítve. Ebben az esetben a szülőmadarak a fészken kívül voltak az elzáródás idején. Az észlelésből következtethető, hogy az életfenntartási ösztön fölülmúlja a madár erősen fejlett ivadékgondozási ösztönét.

Olvan fészkekben, ahol építéanyag hiányában a madár kis fészket épített folyosó nélkül, pusztulást nem találtam.

A Szegedi-Fehértó rezervátumában a *Remiz pendulinus* fészkekanyagul kizárólag a sás (*Typha*) bugájának pelyhét használja. Fűz-, illetve nyárfapehelyből készült fészkek átázásáról és károsodásáról tudomásom nincs. Feltevéseim igazolására kísérletes megfigyelést tartok szükségesnek.

Dr. Beretz Péter

Birds destroying Colorado Beetle — Madarak burgonyabogár pusztítása. A madarak biológiai védekezésben való szerepével kapcsolatban nemzetközi viszonylatban nagy érdeklődés kíséri, hogy milyen madárfajoknál mutatható ki a burgonyabogárnak (*Leptinotarsa decemlineata*), vagy a burgonyabogár-lárvának a pusztítása. Magyar viszonylatban erre vonatkozó adatokat még nem közölt a szakirodalom. Apajpusztán 1959. augusztus 30-án traktorekét követő ezernyi dankasirály (*Larus ridiburdus*) csapatból gyűjtöttem be egy példányt gyomortartalom vizsgálat céljára. Az elejtett madárban 21 db burgonyabogarat, 1 nagy Ortopthera lábat, 2 db kisebb Ortopthera lábat, kevés meghatározhatatlan rovarmaradványt és pépes anyagot találtam. SZEPESVÁRI LÁSZLÓ Üllő községből levélközleményben jelentette a Madártani Intézetnek, hogy 1959. tavaszán házi veréb (*Passer domesticus*) begyéből mutatott ki burgonyabogarat. Mezőfalváról 1960. június 20—22-i gyűjtésből 5 db szarka (*Pica pica*) és 7 db szürkevarjú (*Corvus cornix*) gyomrot kaptam. Az öt szarkagyomorban 5 esetben 1 db imago és 35 db lárva állapotban levő burgonyabogarat találtam. A 7 db szürkevarjú gyomorban 5 esetben 61 db burgonyabogár lárvát, 5 esetben 13 db Melolontha melolontha cserebogarat és egy esetben 0,7 g húst mutattam ki. Egy ugyancsak Mezőfalván 1960. július 18-án lőtt szürkevarjú gyomra 1 db imago burgonyabogarat tartalmazott.

Sterbetz István

Ornithological data from the diary of an old taxidermist, the late Rezső Fába — Madártani adatok egy régi preparálási naplóból. Édesatyám, néhai Fába Rezső 1929—1940 közötti preparálási naplója rám maradt. Ebből a következő adatokat tartom érdekesnek nyomtatásban is megörökíteni: *Cygnus cygnus* ♂, Tiszaszűly, 1940. január. — *Branta leucopsis*, Dinnyés, 1930. november. —; *Aythya marila*, Dorog, 1932. január. —; *Mergus serrator*, Szekszárd, 1932. február. —; *Pernis apivorus*, Kőrösladány, 1929. május. —; Curgó, 1929. május. —; Nagybátony, 1929. július. —; Török-szentmiklós, 1929. szeptember. —; Leányvár, 1930. szeptember. —; Domszóló, 1935. november. —; Szolnok, 1937. szeptember. —; Mátrafüred, 1937. június. —; Várpalota, 1937. május. —; *Buteo rufinus* (2 db), Poroszló, 1937. október. —; *Hieraaëtus pennatus*, Harta, 1933. szeptember. —; Inota 1938. május. —; *Aquila chrysaëtus*, Tiszaroff, 1929. november. —; Albertirsa, 1930. október. —; Isaszeg, 1932. április. —; Bélapátfalva, 1935. augusztus. —; *Aquila pomarina*, Kőrösladány, 1929. május. —; Nagymágocs, 1929. június. —; Dég, 1930. augusztus. —; Beled, 1939. május. —; Délegyháza, 1940. május. —; *Gyps fulvus*, Monyha, 1937. április. —; Kisgyócs, 1932. szeptember. —; *Circaëtus gallicus*, Lesencetomaj, 1929. július. —; Eresi, 1931. szeptember. —; *Tetrao urogallus*, Sopron, 1933. november. —; Szombathely, 1937. május. —; *Grus grus*, Sármedlák, 1937. október. —; *Dryocopus martius*, Pétervására, 1931. november. —; *Corvus corax*, Lökösháza, 1935. november. —; *Turdus torquatus*, Kétútköz, 1931. március.

Fába László

Vigyázzunk a vörhenyes fecske előfordulására! A vörhenyes fecske (*Hirundo daurica*) a Kelet-Balkán felől terjeszkedő fajok közé tartozik. A Duna vonalától

északra elsősorban 1945-ben MATEJEV találkozott vele a Delibláton. Majd CSORNAI 1954-ben Csantavérnél, 1956-ban pedig Nagybecskerekénél figyelte meg. 1961. május 16-án TANDARI LÁSZLÓ Szegeden a Tisza parton villanydróton 4 füstifecske társaságában vélt egyet látni, azonban később nem találkozott vele. Csak 1962. tavaszán közölte GERGELYI BÉLA ny. tanár, aki a vörhenyes fecskét Boszniából ismerte, hogy Előszálláson 1961. tavaszán a fészek jellegzetes alakját felismerte, azonban a költés bizonyítására szakkollegák segítségét nem kérte, sőt a fészek lefényképezését is elmulasztotta. Később a fészek tönkrement. Így egyelőre a vörhenyes fecskét nem vehetjük fel a magyar madárfajok jegyzékébe. Felhívjuk azonban a munkatársak figyelmét, hogy ügyeljenek a vörhenyes fecske előfordulására.

Dr. Keve András

Hibernating Little Snipe and Spotted Creeke at Nagyenyed (Aiud) — Áttelelő kis sárszalonka és pettyes vízi csibe Nagyenyednél. Nagyenyed mellett egy városzéli üzem felől folyó melegvízű patak mentén egy kis sárszalonkát (*Limnocryptes minutus*) figyeltem meg 1960. I. 15-én. A téli hidegben gőzölgő, mindössze 80–100 cm széles patakocska árkából felriadó madár alig 50 m-nyi repülés után az üzem közvetlen közelében ereszkedett újból alá az üdezőld patakmederbe. Lennebb a keskeny nádszegély vastag hóréteggel fedett törmelései alatt a sűrűben bujkáló vízi csibét (*Porzana porzana*) fedeztem fel.

Béldi Miklós

Tengmalm's Owl in the countryside of Szászrégen (Reglin) — Gatyás kuvik Szászrégen vidékén. 1962. március 23.-án egy gatyás kuvikot (*Aegolius funereus*) fogtak el Libánfalva (Ibanesti) községben. Ez a példány másnap elpusztult. Preparálása során hímnek bizonyult. Nagyon sovány volt, úgy hogy bár az irodalomban 120 g-ban van a minimális súly megadva, ez a példány csak 80,5 g volt. A Szászrégeni (Reghin) 2 sz. középiskola állattani gyűjteményébe került.

Kohl István

Waxwing on the Radna Mountains — Csonttollú a Radnai Havasokban. A helybeli vadászok bemondásain kívül magam 1958. május 1-én lőttem 2 példány csonttollút (*Bombycilla garrulus*) egy 5–8-as csapatból Valea Mare mellett (670 m.t.sz.f.). — 1959 április 13-án a Baltota csúcs (kb. 1600 m t.sz.f.) közelében 30 darabot figyeltem meg. Gyűjtött példányaim a fenyvesek felső határáról származnak. Alacsony fenyőkön és a talajon havat csipegettek. Csőrük tövén és homlokukon fűz vagy éger virágot találtam.

Alexandru Filipăscu

Short-toed Lark in the Countryside of Kolozsvár (Cluj) — Sziki pacsirta Kolozsvár környékén. 1959. május 7-én a Kolozsvárral szomszédos (Cluj) Bács község határában néhány sziki pacsirtát (*Calandrella brachydactyla*) figyeltem meg egy szántóföld szélén. Ugyanez év augusztus 29-én a Tordai Hasadék közelében láttam sziki pacsirtákat, melyek nagyobb területen szétszóródva a Hesdát patak bal partja fölött húzó sziklás hegyháton tartózkodtak. 1960. szeptember 3-án egy Kolozsvár környéki domboldali legelőn talákoztam újból átvonuló sziki pacsirta csapatral.

Béldi Miklós

Northern Ring-Ousel at Zobnatica — Északi örvösrigó Zobnaticán. 1958. április 5-én Zobnaticán két örvösrigóra lettem figyelmes, amint több énekesrigó (*Turdus philomelos*) társaságában üldögéltek a mocsármenti fűzfákon. Az egyik örvöst sikerült begyűjtenem, majd elküldtem a Zágreni Madártani Intézet számára. Itt pontosan meghatározták és kitűnt, hogy nem közönséges örvösrigóval hozott össze a madarász szerencse, hanem annak északi alfajával. Érdekességként megemlítem, hogy április 7-én (két nap múlva) szintén megfigyeltem egy *Turdus torquatus* egy énekesrigó társaságában.

íjj. Fernbach János

Sombre Tit breeding also at Kolozsvár (Cluj) — A füstös cinege Kolozsváron (Cluj) is fészkel. A Kolozsváron és környékén élő madarak között úgy én, mint a többi itteni ornitológus, a füstös cinegét (*Parus lugubris*) a legritkább fajnak véltük. Vele kapcsolatban csak egy megfigyelésünk volt a Botanikus kertből, de ez is csak pár évvel ezelőtt történt. Íme azonban, Bács község (Baciu) mellett, Kolozsvártól nyugatra 3 km távolságra, felfedeztem egy területet, ahol a füstös cinege állandóan fészkel. A táj, amelyről szó van, kb. 50—70 hektárra terjed, felületét könnyen hullámzó mintegy 450 m magasságú dombok alkotják. Imitt-amott egymástól 50—200 m távolságra öreg vadkörtefák állnak. Ebből a szempontból Linția véleménye szerint az ilyen környezet e madárfajnak legkedveltebb tartózkodási helye.

1960. március 6-án két példányt figyeltem meg itt, egymástól izoláltan, közülük egyet (♂ ad) elejtettem. 1960. május 15-én újból felkerestem a tájat és szintén láttam egy felnőtt példányt, amelyet sokáig kísértem nyomon abban a reményben, hogy esetleg megtalálom a fészkelőhelyét. Fájdalom ez nem sikerült. Szerencsémre azonban távolabb ráakadtam egy egész családra, amely a két szülőből és vagy 6—7 fiókából állt. Ezek megítélésem szerint alig egy héttel azelőtt hagyták el fészküket.

Megjegyezni óhajtom, hogy 1960. március 23-án KORODI GÁL JÁNOS gyűjtött egy példányt, szintén egy felnőtt hímét, Kolozsvár északi szélén, a Breaza réten. Véleményünk szerint e madár feltűnése ezen a vidéken, amelyet ornitológiai szempontból alaposan átkutattak, csak alkalmi volt.

Munteanu Dan

Sombre Tit occurring more recently in Transsylvania — Újabb füstös cinege előfordulása Erdélyben. A Hargita (Munt. Hargita) déli vonulatában a „Szentimrei büdös”-nek nevezett kisebb fürdőhelytől délre, mintegy 2 km távolságra, a Bánya patak völgyében 2 füstös cinegét (*Parus lugubris*) figyeltem meg, 1958 augusztus 13-án. Sajnos gyűjtőeszköz hiányában csak távcsővel sikerült megfigyelnem őket. Ottlétükről jellegzetesen verébszerű, cserregő hangjuk árulkodott. A nevezett völgyszakaszt ősi fenyesek szegélyezik, de a patak mentén és a völgyszakasz alsó kiszélesedő részében lomblevelű fák és jól bebokrosodott kevert állományú (bükk, fenyő) erdei vágottas található.

Györfi Sándor

Sombre Tit breeding in the countryside of Kolozsvár (Cluj) — Füstös cinege költése Kolozsvár környékén. A füstös cinegét (*Parus lugubris*) első ízben 1950 tavaszán észleltem Kolozsvár környékén (Aquila, LIX—LXII. p. 231). Az azóta eltelt évtized folyamán mindössze három alkalommal került a füstös cinege a szemem elé: 1958. május 21, 1958. december 15. és 1959. november 18. — 1960. április 17-én végre sikerült megtalálnom a fészket a várostól alig 5 km-re az ún. Bácsi torokban (Bacinu), egy vadkörtefa odvában, 170 cm magasságban. A fészkekben levő majdnem repülő fiókákat a szülők felváltva etették. A fa a domboldalon messzire nyúló vadkörtefás legelő alsó szélén, közvetlenül a mélyen bevágódott patak partján áll. A közelben a völgy túlsó oldalán tölgy-gyertyán-bükk erdő zöldel. 1959. augusztus 30-án Torockón (Rimetta) találok füstös cinegével. GYÖRFI SÁNDOR a faj kalotaszegi előfordulásáról ad hírt (Aquila, LXVI. p. 281—282 & 314). Az irodalomból ismert erdélyi elterjedési határtól (Déva) északra fekvő területeken egyre szaporodó megfigyelési adatok arról győznek meg, hogy a füstös cinegét is az észak felé terjeszkedő fajok közé sorolhatjuk.

Béldi Miklós

Barred Warbler, Sedge-Warbler and Marsh-Warbler on the main-square of Kolozsvár (Cluj) — Karvalyposzáta, foltos nádiposzáta és énekes nádiposzáta Kolozsvár főterén. Kolozsvár (Cluj) szívében, a Szent Mihály templom tövében elterülő parkocská egyik lucfenyőjén nagy meglepetésemre egy, az ágak között bújkáló karvalyposzátát (*Sylvia nisoria*) fedeztem fel 1960. május 20-án. Attól kezdve közel két héten át állandóan szemmel tartottam a helyet; a karvalyposzáták (5—6) majdnem kizárólag a lucfenyőn tartózkodtak. Ez a Kolozsvár határában egyébként egyáltalában nem ritka madárkinn a szabad természetben meglehetősen vad, de a nagy város fülsértő forgatagában meglepően bizalmasnak bizonyult. A foltos nádiposzáta (*Acrocephalus*

schoenobaenus) a parkocska alacsony vaskerítésén túl is kimerészkedett. Többször láttam a közeli hársfák ágai között bújkálni s a főtéri virágágásokat szegélyező *Buxus*-bokrok sűrűjében motoszkálni. Előkerült ez a faj a város másik forgalmas terén is, ahol egy megcsönkített ezüstfenyő föld fölé boruló ágsátorában tartózkodott. A hímek rendszerint ugyanazon a helyen énekeltek. Az énekes nádiposzátá (*Acrocephalus palustris*) ugyancsak gyakran szem elé került több példányban is a templompark fenyőin, de elsősorban orgonabokrain, rózsacsérjén, valamint a főtér távolabb eső részeinek szűlfáin, hársain is. A házi rozsdafarkúnak (*Phoenicurus ochruros*) a Főtér észak felőli házsorában lehetett a fészke. A parkba csak ritkán látogatott el. E faj egyébként a város több pontján is előfordul. Megfigyeléseimet sajnos június elején meg kellett szakítanom. A templom parkja néhány száz négyzetméteres, lucfenyővel, Thuja-bokrokkal és fákkal, orgonabokrokkal, zselence-meggyel, rózsacsérjékkel beültetett terület Május hó utolsó harmadában a következő fajokat észleltem még a fentiekén kívül: *Parus ater*, *Lanius collurio*, *Phylloscopus trochilus*, *Chloris chloris*, *Carduelis carduelis*, *Passer domesticus*, *Streptopelia decaocto*, *Coloeus monedula*.

Béldi Miklós

More recent data on Serinus — Újabb csicsörke megfigyelések. A különböző szerzőktől eddig leírt megfigyelések mellett a csicsörke (*Serinus serinus*) elterjedését a Tömös szorosban újabb észlelési adataim alapján szeretném kiegészíteni. Nemcsak Szinaján és Poiana Tapului-on található meg ezek a madarak, hanem feltevésem alapján az egész Tömösi szorosban — hosszában végig mindenütt fészkelnek.

1959. július 15-én Derestyén (Dirstei) a vasútvonal melletti telefonhuzalon láttam egy hím csicsörkét.

Predeálon az állomás környékén levő fenyőfák egyikén 1959. július 6-án már a reggeli órákban csicsörke hang fogadott. A helység központjában, de az állomással szembeni villák kertjeiben zöldellő fenyőfákról is hallottam csicsörkéket énekelni és láttam felrepülni.

Azután 1959. július 28-án az ortodox templom feletti fenyvesből hallottam egy hím példányt énekelni. Továbbá egy hat egyedszámot számláló csicsörke család (4 fiatal és 2 öreg példány) szedegette az állomás sínpárjai között burjánzó porsin (*Portulaca oleracea*) éretlen, még zöld termését.

1959. július 14-én Busteni és Azuga között, az országúttól néhány méterre, a Prahova folyót áthidaló közúti híd mellett egy magasra növvő égerfa koronájából repítettem fel egy éneklő hím példányt.

Busteni-ban a város különböző területein a nap szinte minden órájában hallani csicsörke hangot. (Ez nem jelenti azt, hogy másutt nincsenek ilyen számarányban elterjedve, csakhogy itt volt a szállásom s ezért innen kiindulva ezt a területet jártam leginkább.) Az említett területen figyeltem meg csicsörkéket nemcsak a település periferiáin, hanem bent a város központjában is. Az út szélén virító pástortortáska és orvosi székfű még zöld termését eszegették. Mindig az erdő szélén levő fákon, a zárt erdőszélektől számítva legfeljebb 50—60 m mélységben fedeztem fel őket, vagy mint ahogyan azt Valea Jepilor völgy szakasz bejáratánál is tapasztaltam, nagyobb erdei irtásokon, vagy azok periferiáin egy-egy a fák koronájának alsóbb ágvégeire kigallyazva énekeltek.

További csicsörke-előfordulást észleltem Segesváron (Sighișoara) 1958. augusztus 17-én a város központjának számító ortodox templomot szegélyező park egyik erdei fenyőfáján, fiókáikat repítgető tengelic család társaságában.

1960. tavaszán Kolozsvár (Cluj) belterületein is észleltem több alkalommal csicsörkéket. Az a tény, hogy még június első harmadában is láttam a városi sétatér fenyőfáin és a Botanikus kert környéki kertek magasabb diófáin éneklő hím példányokat (utoljára június 10-én), más esetekben egymást kergető hímeket és VI. 3-án egy magas diófa ágkoronájának felső harmadában, kiálló száraz ágvégen tojója mellett, szárnyait kissé leeresztve, veréb módjára násztáncot járó hím csicsörkét, arra enged következtetni, hogy itteni fészkelésüknek nagy a valószínűsége.

1950. július 5-én a Körösfői magaslattól délkeleti irányban húzódó völgyszakaszban, az ún. Pányiki szorosban is észleltem csicsörkéket (7 db-ot). Itt sem a zárt erdőségekben, hanem a ritkás, irtásos erdőrészekben, vagy a legelőkkal, kaszálókkal határos erdőszélek periferiáin észleltem őket.

Az irodalomban sokszor emlegetett pásztortáska és pitypang termésén kívül a csicsörkéik igen kedvelik még a gyíkfű (*Prunella vulgaris*) és az orvosi székfű (*Matricaria chamomilla*) termését is.

Az Aranyos völgyének felső szakaszán is él a csicsörke. Fészüküket ugyan nem táltam meg, de a fészkelési időben észleltem őket. Viselkedésük fészkelésre enged következtetni. 1960. június 28-án Lupsa község egyik gyümölcsös kertjében almafa ágkoronájából egy hím hangját hallottam, a falu melletti kisebb erdei fenyőerdő útszéli fái 3 hím példányt figyeltem meg. Ugyanaznap Ponorel község útmenti akác-fáiról egy bizonyító példányt el is ejtettem. 1960. június 9-én Topánfalva (Cimpeni) főterén villanyhuzalra ült ki egy éneklő hím. Alsóvidrán (Vidra de jos) az államilag védett területnek nyilvánított „Csigahegy” (Dealul meilor) területén az Aranyos folyó mentén elterülő gyümölcsösök fái 3 hím és 2 tojó példányt figyeltem meg. Felsővidra (Vidra de sus) községben közvetlenül Avram Jancu szülőháza mellett az útmenti lucfenyőből álló fa csoport fái 2 hím repítettem fel.

Győrfi Sándor

Rock-bunting breeding on the eastern slopes of the Western Carpathian Mountains of Transsylvania — Bajszos sármány fészkelése az erdélyi nyugati Kárpátok keleti lejtőin.

1959. május 30-án Hidegszamosfalva (Somesul rece) felett, a villanytelep mögött emelkedő Vírfalvany magaslattal egyike keletre néző völgyzakaszában, egy bükkfákkal tarkított, bebokrosodott, kőfolyásos és omladékos martban egy hím bajszos sármányt ejtettem el. (Heréi igen duzzadtak, 10–11 mm hosszátmérővel.)

Győrfi Sándor

Lapland Bunting in the Vojvodina — Sarkantyús sármány a Vojvodinában.

1960. január 17-én a bácsstopolyai vasútállomás mellett egy hím téliruhás sarkantyús sármányt (*Calcarius lapponicus*) sikerült begyűjtenem. Jugoszláviában ez a második előfordulása. Az elsőt (tojó) 1895. február 2-án lőtték Ilidzsán Sarajevo közelében, a Kárpát-medencére nézve ez első bizonyító példány. Súlya 22,7 gr. volt. A madarat a zágrábi Madártani Intézetnek ajándékoztam.

Fernbach János

Data on the avifauna of Kolozsvár (Cluj) — Adatok Kolozsvár madárvilágához.

Kolozsváron (Cluj) ritkábban előforduló fajokról a következő adataim vannak: 1954. januárban egy gatyás kuvikot (*Aegolius junereus*) ejtettek el.

1957. V. 28-án MUNTEANU egy sarlóscsibe (*Apus apus*) csapatot látott; 1958. X. 30-án egy foglyot (*Perdix perdix*) kaptam, melyet a dohánygyár udvarán fogtak; 1957. nyarán egy fenyves cinege (*Parus ater*) pár maradt vissza. Télen ez a faj a városban közönséges, s 1957-ben is a csapatok elhúzódtak, egy párt azonban meglepetésemre a A. Muresan Otthon melletti kertben figyelhettem meg. Júliusban 5 repülő fiókával láttam az öregeket. Lehetséges, hogy az az évi állandó nyári esőzések tették lehetővé a fenyves cinege visszamaradását, a hűvösebb klímával. A keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*) 1950–1960 között három esetben kereste fel a várost: 1950. XI. 7-én a temetőben figyeltem meg őket; MUNTEANU 1956. XI. 13-án 1 ♂, 3 ♀ ♀, XI. 29-én 2 ♂ ♂, 2 ♀ ♀ és XI. 30-án 3 db-ot észlelt ADRIANA FILIPESCUVAL az A. Muresan Otthon mellett. 1959. XI. 6-án magam ugyanitt 2 ♂ ♂, 4 ♀ ♀-t figyeltem meg.

Alexandru Filipăscu

Ornithological observations in the Máramaros and the Radna Mountains — Madártani megfigyelések Máramarosban és a Radnai Havasokban.

1960 nyarán igen sok volt a csicsörke (*Serinus serinus*) Máramarosszigeten (Sighet). Lakásomhoz közel egy Thuja occidentalis-on is fészkeltek egy pár, 2 fiókát nevelt ezen az igen zaklatott helyen. Ugyancsak láttam 1960. nyarán balkáni fakopáncsot (*Dendrocopos syriacus*) több esetben, így az Iza partján levő parkban is. A balkáni fakopáncs Hosszúmező belterületén is gyakoribb, mint a nagy fakopáncs (*Dendrocopos maior*). A diót igen szeretik. 1961. XI. 12-én Hosszúmezőn az öreg faházat lebontották. Egymásután jöttek lakomára a harkályok. Volt úgy, hogy egyszerre egy pár balkáni és egy nagy

fakopáncs is keresgélte a szerteszórt rothadt gerendákon. Jelentkezett itt egy kis fakopáncs (*Dendrocopos minor*) is. — A gólyák (*Ciconia ciconia*) vonulását 1960 augusztus 21-én figyeltem meg Sziget felett. A Tisza felől jöttek, kb. 100 db, majd az Iza völgyén távoztak DK irányban. A gólyák vonulásához adatot szolgáltatott FANGLI ANTAL is, akihez 1960. szeptemberében 2 huzalnak repült német (radolfzelli és helgolandi) gyűrűs példányt hoztak be.

Ugyancsak kézrekerült egy stockholmi gyűrűs (7001413) ismeretlen madár, melyet 1960. szeptember 3-án Barcánfalván (Barsana) sérülten fogtak. Sajnos a madár elpusztult és elkallódott, mielőtt szakértő kezébe került volna. Így csak STEN ÖSTARLÖF szíves értesítése után tudtuk meg, hogy lócsér (*Hydroprogne caspia*) volt, melyet fióka korában 1960. június 23-án Ledskär határában (60°31' 17°40') gyűrűztek. A faj erdélyi előfordulásának ez a második adata.

Kedvezően szaporodik a fogoly (*Perdix perdix*) Máramarosban. Hosszúmezőn rendszeresen figyeltem meg 10—15 tagú csapatait. 1960. október 29-én Tiszalonkán figyeltem meg egy kb. 15 tagból álló csapatot. 1959. szeptember 19-én a Radnai Havasok gerincén a Csicsa-csúcs alatt (1900—2000 m t.sz.f.) felriasztottam egy 10 tagú fogolycsapatot. 1960. november 6-án erős liba-húzást figyeltem meg Szigeten. Az Iza völgyén jöttek, a város felett húztak és a Tisza folyása mentén távoztak nyugat felé. Éjszaka és november 7-én folytatódott a vonulás. — Az 1960. évi hosszú ősz a vizirigók (*Cinclus cinclus*) is jelezték. Nagyobb számban az Izán csak 1961. januárban jelentkeztek. — A kis vöcsök (*Podiceps ruficollis*) még 1961. januárban is mutatkozott több példányban az Izán. — Meglepett a füleskuvik (*Otus scops*) gyakorisága a Hosszúmezőt környező gyümölcsösökben. Három fészekről biztos tudomásom van. 1961. május 15-én láttam ez évben először szalakótát (*Coracias garrulus*) Sziget és Hosszúmező között, május 21-én Kálinfaluban is megtalálták. — A Radnai Havasokban 1961. nyarán újat nem észleltem; az erdőhatár felett legközönségesebb a havasi pityer (*Anthus spinoletta*), sok a házi rozsdafarok (*Phoenicurus ochrurós*); a törpefenyőtől kijár a léprigó (*Turdus viscivorus*) és az örvös rigó (*T. torquatus*). A törpefenyő és a boróka között a szürkebegy (*Prunella modularis*) is közönséges. A havasi szürkebegy (*Prunella collaris*) csak a sziklás részekben közönséges (Puzdra, Pietrosz, Rebre). Egy hantmadarat (*Oenanthe oenanthe*) 40—50 m-re a Pietrosz csúcsa alatt (2000 m felett) találtam 1961. július 23-án. A fenyvesekben a keresztcsőrű (*Loxia curvirostra*) volt sok, a süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*) igen kevés, a búbos cinegét (*Parus cristatus*) is szépszámmal figyeltem meg. A holló (*Corvus corax*) is mintha gyakoribb lett volna. Lódögön 7—8 is lakmározott egyszerre szürke varjakkal (*Corvus cornix*) együtt. A billegetőcankóval (*Actitis hypoleucos*) is találkozom (Szigeten az Iza partján költött, augusztus végén voltak fiókái). — 1961. szeptember 23—24-én a Kőháton jártam; vörös vércse (*Falco tinnunculus*), csilp-csalp füziké (*Phylloscopus collybita*) nagy számban akadt, vörösbegyek (*Erithacus rubecula*), házi rozsdafarkúak (*Phoenicurus ochruros*), csízek (*Carduelis spinus*) stb. még fenn tartózkodtak 1230 m felett. Szalonkakkal (*Scolopax rusticola*) is találkoztam egy patakot övező bokrosban (800 m). — A vetési varjak (*Corvus frugilegus*) nagy csapatok húztak 1961. október folyamán Ny-ra a Tisza mentén.

Béress József

Ornithological observations at Cosna — Ornithológiai megfigyelések Kosnán.

Kosna (Cosna) a Radnai havasok délkeleti részén, 47°22' É.sz. és 25°10' K.h., 864 m magasságon fekszik és 1210 métert is elérő magaslatok (pl. Magura Cosnei) fogják körül. A vidéket két folyó szeli át, a Tesna és a Kosna, amelyek később Dorna név alatt egyesülnek. Fa növényzetét túlsúlyban a lúcfenyő képezi, elvétve azonban bükkfás részek, aljfa állománnyal vagy anélkül és erdei fenyővel borított részek is vannak.

1958. április 19—22. között átkutatva e vidéket, alkalmunk volt megfigyelni az igen változatos és gazdag madárvilágot, amelyben 57 fajta állapítottunk meg. A nem költöző madarak mellett még itt voltak a téli vendégek, amelyek még nem

keltek útra, valamint az éppen akkor érkező költöző madarak. A jellegzetes hegyi madarakon kívül megfigyeltünk egyes euribiont fajok mellett néhány mocsári madár-fajt is.

Íme a nem költöző madarak listája: *Buteo buteo* (különböző helyeken, leginkább a Kosna völgyében, figyeltük meg vagy 7—8-szor); *Aquila sp. (pomarina?)* (2 példány repülve); *Tetrastes bonasia* (egy bükkös aljnövényzetében láttunk egy párat); *Dryocopus martius* (a falu déli részén fekvő erdőben 2 példányt); *Picus viridis* (egy példányt); *Dendrocopos major* (egy példányt); *Corvus corax* (két példányt magasan repülve a Kosna folyó felett); *Corvus cornix* (néhány egyedet a faluban és a szomszédságban); *Coloeus monedula* (vagy huszat a faluban); *Garrulus glandarius* (két példányt); *Parus cristatus* (ritkán láttuk a fiatal lucfenyők között, egyszer pedig a falu mellett az útszéli lucfenyőkön); *Parus ater* (kevés egyedet); *Parus montanus* (néhány példányt a Kosna völgyében); *Parus major* (két példányt a faluban); *Aegithalos candatus* (három példányt egy bükkfa csoportban); *Troglodytes troglodytes* (kevés számban); *Cinclus cinclus* (egy példányt a Kosna vizében); *Turdus torquatus* (a sűrű erdőön kívül mindenütt látható); *Turdus viscivorus* (izolált példányok); *Erithacus rubecula* (az erdőben elég nagy számban); *Regulus ignicapillus* (kevés számban); *Pyrrhula pyrrhula* (egy párat); *Loxia curvirostra* (néhány példányt repülve, néhányat pedig egy fenyőerdőcskében); *Fringilla coelebs* (a leggyakoribb madár, mindenütt nagyszámban látható); *Chloris chloris*, *Carduelis carduelis* és *Emberiza citrinella* (mindhárom fajt kis számban figyeltük meg lomblevelű fákön és gyümölcsfákön, az első fajt pedig lucfenyőkön is); *Passer domesticus* és *Passer montanus* (kis számban a faluban).

A téli vendégek közül négy fajt figyeltünk meg: *Buteo lagopus* (egy példányt repülve a Kosna völgyében); *Turdus pilaris* (néhány izolált példányt és egy 30—40 példányból alkotott csoportot); *Bombycilla garrulus* (tiz példányt egy fenyőerdőben, nyolcat pedig egy réten); *Fringilla montifringilla* (két példányt közönséges pintytársaságában.)

A megfigyelt nyári vendégek a következők: *Ciconia nigra* (két párat a Kosna völgyében április 20-án és másnap még egy példányt a falu felett); *Circaetus gallicus* (egy példányt a Magura Cosnei felett április 20-án és április 21-én); *Upupa epops* (két példányt); *Jynx torquilla* (kis számban a réteken); *Turdus philomelos* (kisebb csoportokat); *Phoenicurus ochruros* (közönséges madár a faluban); *Phoenicurus phoenicurus* (pár példányt a réteken); *Luscinia sp.* (három-négy példányt); *Oenanthe oenanthe* (izolált példányokat); *Phylloscopus sibilatrix* (egy példányt a faluban); *Phylloscopus collybita* (egy példányt a Magura Cosnei déli oldalán); *Prunella modularis* (két példányt); *Anthus spinoletta* (8—10 példányból álló csoportot); *Motacilla alba* (egyes példányokat a legelőkön); *Motacilla flava* (három példányt a falu közelében); *Motacilla cinerea* (egy példányt a Kosna folyón); *Sturnus vulgaris* (három példányt és később még négyet a gyümölcsösökben).

1958. április 22-én Floreni-be mentünk, kb. 6 km távolságra Kosnatól a Dorna folyó mentén. Itt a kiöntött folyó nagy területet árasztott el és jó pihenőhelyül szolgált különböző költöző madárfajoknak. Megfigyeltünk hat *Podiceps nigricollis*-t, kb. 40—50 példányból álló *Anas querquedula* csoportot, hat *Anas penelope*-t, egy *Tringa totanus*-t, vagy tizenöt *Tringa glareola*-t és három *Charadrius sp. (dubius?)*-t. Ugyancsak Floreni-ben, a vasútállomás közelében láttunk három *Hirundo rustica*-t.

Munteanu Dan és Filipăscu Al.

Observations on the Ludas Lake (Vojvodina) — Megfigyelések a Ludastavon (Vojvodina). A Ludastavon 1960. augusztusban az aszály miatt a tó vize igen alacsony volt. A sok sáros, iszapos partszakaszon nagy számban mutatkoztak lilék és cankók. 1960. VIII. 19-én egy csapat kislile között egy sárjárót (*Limicola falcinellus*) észleltem. A lócsér (*Hydroprogne caspia*) 3 példányban IX. 3-án jelent meg. IX. 6-án a kanizsai járásban láttam 3 példányt, de már tavasszal, IV. 12-én is láttam kettőt. 1961. nyár végén nagy madárpusztulás volt a Ludastavon. VIII. 17-én 9 faj 60 beteg vagy elhullott egyedét számoltuk meg. Elhullottak: *Larus ridibundus* 29, *Anas crecca* 7, *Tringa sp.* 6, *Philomachus p.* 3, *Fulica* 3, *Ardea cinerea* 2, *Nycticorax* 1, *Vanellus* 1, betegek: *Larus ridibundus* 5, *Philomachus p.* 1, *Ardea cinerea* 1, *Calidris alpina* 1.

Mikuska József

Ornithological experiences on the open sea — Madártani tapasztalatok a nyílt tengereken. Az 1922—1936. években igen sok utat tettem meg a Földközi-Tengeren Gibraltár és Alexandria vagy Port Said, továbbá Egyptom és Isztambul, illetve a Fekete-Tenger kikötői között. Így jóformán minden ősszel és tavasszal belekerültem a madárvonulás útvonalába, amikor is esténként a fáradt madarak leszálltak a hajóra, különösen akkor, amikor Malta-tól keletre útirányunk eltávolodott az afrikai partoktól. A fecskék ezrei lepték el a hajót, de azok nem az árbocköteleken pihentek meg, hanem melegebb helyeket keresve berepültek a nyitott kabinokba, étkezőkbe stb., ahol az ágyak és ablakok függőnytartóin gubbasztottak szorosan egymás mellett. Olyan fáradtak voltak, hogy meg lehetett őket fogni, hogy vízszeppeket és levegyeket tehesünk csőrükbe, mert önszántukból nem táplálkoztak még akkor sem, ha levegyeket és vízszeppeket tettünk melléjük. Gyakran kísérték a fecskerajokat kisebb (30—50-es) ragadozó madár csapatok, azt hiszem véresék, melyeket igyekeztünk elzavarni. A golyák már ritkábban telepedtek le, de néha 80—150-es csoportokban megtették ezek is, azonban csak a hajó orrában, távol az emberlakta felépítményektől, illetve a vezénylő hídtől, ahol mozgást láttak. Természetesen voltak másfajta kisebb madárrajok is, melyek az árbockötelekre telepedtek az esti szürkületben. Szicília Dny-i csücske és Cap Bon között két-háromszor láttam fürjeket húzni az ő jellegzetes gyors repülésükkel 1—2 m-rel a víz felett, úgy hogy a hullámok párat el is kaptak közülük. 1935. november elején a „Honvéd” nevű 7800 tonnás tehergőzessel, melynek parancsnoka voltam, Burgaz bolgár kikötőben rakodtam. Egyik este vendéglőben vacsoráztam és úgy 10 óra felé indultam vissza a hajóra. A sötétben hallom, hogy valamilyen kis gomolyagok esnek az útra. Felveszek egyet, hát egy repülni képtelen, fagyott szárnyú fürj. Ketten vagy 20 darabot szedtünk össze. Állítólag több mint 2000 darabot szedtek fel a város lakói. Ellenben aznap vadászatra kiment társaságunk egyet sem látott egész nap.

1929. januárjában Cardiffból voltunk úton Florida déli csücske, Key West kikötő felé. Viharos ÉK szél volt és kb. Írországtól 400 mérföld távolságra egy kimerült postagalamb sodródott a hajóra. Pár nap múlva magához tért, jól evett és ivott, azután minden reggel párszor körülrepülte a hajót, majd visszatért helyére az üres tyűkretrebe. Kb. 10 napi út után napfelkeltekor látom, hogy a reggeli körrepülés egyre gyorsabb és magasabb lesz, majd kb. 200 m magasságot elérve, egyenes irányban északra tart. Megállapítottuk, hogy 123 mérföldre voltunk a Bermudáktól délre. Látni még 1500 m magasságból sem láthatta volna az alacsony szigeteket, csupán ösztöne érezhette a szárazföldet.

Egyébként délamerikai útjainkon többször pihent meg esténként egy-egy fregattmadár vagy albatrosz a hajó orrán. Egyszer megfogattam egyiket és felhoztam a világos navigációs fölkébe. Négy embernek kellett keményen fognia, mert hatalmas ereje volt, hiszen szárnyhossza több volt mint 2 m. E nagy tengeri madaraktól eltekintve, melyek még 4—500 mérföldre is elrepülnek a partoktól, a sirályok csak 80—120 mérföldre követik a hajót, azután visszarepülnek.

Szelke Árpád

Flamingó pusztulás Abesszíniában. 1961-ben az Abjata tó partján százával heverték a flamingók hullái. Valószínűleg engem is megfertőzött egy flamingó, melyet preparáltam, mert utána fájdalmas hasgörcsökkel kénytelen voltam kórházba menni.

Gajdács Mátyás

Flamingó-plague in Abessinia. — In 1961 the carcasses of Flamingos were scattered by the hundreds on the shore of the Abjata Lake. I myself must have been infected too while skinning and mounting one, for in the spring painful stomachconvulsions compelled me to resort to a hospital.

Mátyás Gajdács